

Cercar Déu no en l'espiritualisme sinó en l'Esperit

MANIFEST CONTRA UN CRISTIANISME ESPIRITUALISTA

Centre d'Estudis Cristianisme i Justícia

UN CRISTIANISME QUE HAGI PERDUT LA SEVA DIMENSIÓ VERTICAL S'HAURÀ PERDUT A SI MATEIX, PERÒ UN CRISTIANISME QUE UTILITZI LES PREOCUPACIONS VERTICALS COM A MITJÀ PER A DEFUGIR RESPONSABILITATS DAVANT DELS HOMES, NO SERÀ NI MES NI MENYS QUE UNA NEGACIÓ DE L'ENCARNACIÓ... ÉS HORA QUE ENS ADONEM QUE QUALSEVOL MEMBRE DE L'ESGLÉSIA QUE EN LA PRÀCTICA REFUSI DE TENIR UNA RESPONSABILITAT DAVANT DELS POBRES, ÉS TAN CULPABLE D'HERETGIA COM EL QUE REFUSI UNA VERITAT DE FE.

VISSER'T HOOFT

Discurs en l'Assemblea mundial de les Esglésies. Upsala 1968

1. EL SAGRAT EN LLOC DE DÉU PARE?

a) LA NOSTRA SITUACIÓ HISTÒRICA

L'onada de la secularitat

a) Vers la *dècada dels seixanta*, els albiradors del moment religiós cregueren descobrir que el món occidental havia entrat definitivament, segons el seu parer, en una nova fase: la fase de la secularitat.

Ho havien anunciat feia molts anys els profetes dels temps moderns, com Feuerbach, Comte o Nietzsche. Ara semblava palpar-se el compliment de les seves profecies. Havent arribat el món a la seva «majoria d'edat», estava perdent la seva fe infantil en un Déu transcendent, pare bondadós i sol·lícit tapaforats, que en la seva amorosa providència podia resoldre els problemes dels homes només a condició que li retessin homenatge de fidelitat amb el compliment dels seus deures religiosos. La fe en aquest gènere de Déu era una resta de religiositat infantil o una relíquia medieval.

D'altra banda, les meditacions de presó del màrtir D. Bonhoeffer sobre la necessitat de viure en el món davant de Déu «com si Déu no existís,» semblaven oferir una base teològica fins i tot plausible per a una nova religió de secularitat, que el bisbe anglicà J. Robinson popularitzaria aviat com l'única manera en què l'home modern podria sentir-se «sincer amb Déu». L'home, arribat a la seva majoria d'edat, no podia creure que Déu es complagués en els seus actes de devoció i de culte, ni podia esperar que Déu acudís a socórrer-lo en les seves necessitats solament perquè ell li ho demanés amb oració fervent i amb costoses ofrenes i promeses.

Aquest home major d'edat se sent autònom i responsable del seu destí. Cerca l'eficàcia a través del mitjà que té al seu abast i ja no espera ajudes transcendents. Si creu en Déu, sap que no ha d'esperar que Déu intervingui a favor seu en aquest món, i que no té per què importunar-lo amb les seves oracions o actes de culte. Allò que Déu espera d'ell és únicament que compleixi tan bé com pugui les seves responsabilitats en el món que l'envolta. És un home secular: la seva religió és la del compliment de la tasca mundana...

Ben aviat alguns es preguntaren per què encara s'havia d'anomenar això religió: és més, per què encara s'havia de creure en Déu en lloc de creure solament en el món. I la teologia de la secularitat amenaçà de conduir-nos, quasi inevitablement, a la teologia «de la mort de Déu».

b) Així i tot, *no va passar gaire temps* sense que els albiradors de la secularitat haguessin de confessar que tal vegada s'havien precipitat en els seus pronòstics. Harvey Cox, autor del més gran èxit editorial sobre «la ciutat secular», es veié obligat a escriure poc temps després (amb una honradesa que el fa mereixedor de respecte), títols tan significatius com «La festa dels bojos» o «La seducció de l'esperit»...

Paradoxalment els homes *trobaven summament avorrida la seva tan divulgada majoria d'edat*. El seu pragmatisme, el seu sentit de l'eficàcia immediata, el seu positivisme i el seu oblit de la transcendència i de qualsevol horitzó de nivell transfenomènic apareixien ara com un mur asfixiant i deshumanitzador. Amb el crit de «la imaginació al poder», el maig parisenc del 68 (i els seus ecos més o menys retardats en tot el món) convocaren a la revolució contra el gris pragmatisme secular.

Si els déus antics semblaven morts, *calia donar entrada a déus nous* i a noves crides a la transcendència.

El retorn al sagrat

Així és com comença a sorgir una allau de religions i espiritualitats noves. L'estil oriental s'imposava com una novetat carregada de promeses de vida en un Occident que semblava exhaust i moribund de positivisme. El ioga, el Zen, la meditació transcendental i el sufisme, a més dels milers de sectes petites inescrutables, semblaven obrir finestres per tal d'alliberar de l'asfíxia i respirar de bell nou algun sentit transcendent en la vida.

No és que els profetes de la secularitat quedessin totalment desmentits. Els valors seculars, el positivisme, el pragmatisme, la immediatesa i l'eficàcia i gaudi del present són, efectivament, els principals determinants del comportament de l'home occidental. Però aquest home, que sembla satisfet amb la seva majoria d'edat, amb la seva tasca de construir la terra i amb la seva capacitat de posar-ho tot al seu servei, és un home que no acaba de sentir-se feliç. La seva existència fàcil esdevé corroïda interiorment per un malestar i una insatisfacció profunda. Cada dia se li ofereixen més coses per poder-les disfrutar. Però totes elles semblen encara augmentar la seva insatisfacció, els seus conflictes interns i externs i les seves inseguretats individuals i col·lectives... (a la vegada que augmenta també la insatisfacció i la inseguretat d'aquells als quals cada dia se'ls ofereixen menys coses, no precisament per a disfrutar, sinó per a sobreviure).

No és d'estranyar, doncs, que *als profetes de la secularitat hagin succeït nous profetes de la «transcendència»*. I, de fet, alguns responsables de les esglésies sembla que han tornat a respirar alleujats, després de l'amenaça d'una onada imparable de secularitat, en veure que apareixen *símptomes* de «retorn a la sacralitat. Expressió que ja en si mateixa fa pressentir tota classe d'ambigüitats. D'aquests *símptomes* n'anomenarem uns quants:

a) nombrosos grups, encara que puguin ser relativament minoritaris, sembla que desperten a una nova sensibilitat envers la transcendència i la fe explícita en Déu, purificada, potser, de les corrupcions més baixes i de les actituds més patentment alienants contra les quals s'havia encarnissat l'onada secularista.

b) arreu sorgeixen moviments que pretenen recuperar el sentit de l'oració, incorporant-hi a vegades -amb més o menys encert i coherència- elements de les tradicions orientals, o extrets simplement de les riqueses oblidades de l'antiga tradició cristiana. S'intenten noves formes d'expressió comunitària de la fe i de l'experiència espiritual.

e) els anomenats «moviments carismàtics» descobreixen, entusiasmat, una nova presència i actuació de l'Esperit.

d) reapareixen «cases d'oració», «deserts» o «pustínies», i les antigues institucions monacals de dones i d'homes es veuen concorregudes per aquells que, per un temps més o menys llarg, volen compartir una experiència espiritual que arriba a captivar l'home perdut en la secularitat.

e) àdhuc els sectors més sans d'una generació juvenil, sovint sense il·lusions, víctima de la droga, desfeta o desesperada, es caracteritzen per aquesta demanda d'aliment espiritual...

Tot això es converteix en una confirmació inesperada: «l'home no viu solament de pa»; i encara en un senyal d'avís: l'aire que es respira a la ciutat secular és un aire insà i viciat, i el ser humà necessita respirar aire pur per a poder viure mínimament sa.

Davant d'aquesta demanda queda també revaloritzat el sentit d'un testimoni cristià que, decididament i explícita, doni la cara enmig del secularisme o permissivisme ambiental. I hom organitza nous grups

que cerquen de donar aquest testimoni, amb presència militant i activa, decidits a influir en la societat.

Aquesta és la reacció de l'home de la ciutat secular contra l'asfíxia espiritual que ella provoca. En aquest sentit seria desassenyat de minimitzar el seu alt valor simptomàtic, malgrat que siguin actituds relativament minoritàries: es tracta de fenòmens, el valor i sentit exacte dels

quals, han de ser curosament analitzats, més enllà d'una apreciació ingènua del seu aspecte aparent.

En efecte, si *la secularitat amenaça de perdre de vista Déu, el retorn a la sacralització amenaça de falsificar el Déu vertader* i substituir un ateisme més o menys implícit per una idolatria ben explícita.

b) «LA RELIGIÓ PURA I IMMACULADA ALS ULLS DE QUI ÉS DEU I PARE» (Jm. 1,27)

Quan hi ha qui parla d'un «retorn al sagrat», ¿podem dir sense més ni més que es tracta d'un veritable retorn i recuperació de la genuïna religiositat cristiana?

Heus aquí una pregunta ineludible en la nostra hora històrica actual.

Després de les descripcions anteriors, seria arriscat de respondre a aquesta pregunta de forma generalitzada, en sentit positiu o negatiu. Moltes de les actituds fins aquí descrites poden brollar d'un autèntic i genuí descobriment de valors típics i característics del cristianisme. Bastarà que esmentem dos exemples ben palmaris: Per una banda, la recuperació del sentit de la gratuïtat, enfront de l'asfixiant moralisme legalista que caracteritza les esglésies, i enfront de l'encaixonant pragmatisme de les societats seculares. Per l'altra, la dura constatació -que semblen haver fet aquests grups del fet que una excessiva «posada entre parèntesi de la pregunta per la Transcendència acaba convertint tota la realitat humana en absolutament intranscendent; i que l'oblit de la «utopia del cel», típica de la secularitat, condueix al sacrifici de la «utopia de la terra», típica de la postmodernitat.

Però aquests *valors simptomàtics* no asseguruen de per si la qualitat cristiana o el valor religiós d'allò que es pretén recuperar: Podríem trobar-nos davant la mateixa resignació evasiva amb què la «postmodernitat» no creient s'ocupa de la bellesa de les coses, per tal de compensar-se d'haver renunciat a canviar-les. O encara pitjor: Podríem estar enfrontats amb els perills que entranya qualsevol situació de reacció (diguem-ho així per tal de no fer al·lusió a la paraula de moda: «restauració», lligada a tants fracassos històrics en la memòria de la humanitat).

La reacció acostuma a quedar-se en la senzilla negació o en el mer intent de substituir allò que suscita la nostra reacció. En el nostre cas podria ocórrer que:

- a) enfront del secularisme, s'estigués afirmant únicament un espiritualisme desencarnat;
- b) enfront de la negació o infravaloració de la transcendència, s'afirmés solament l'existència d'un Déu transcendent aliè a la història, que no es faria present sinó en moments especials d'oració i de culte;
- c) podria ser que enfront d'un «regne de Déu» massa imminent, ara es volgués afirmar solament el poder dels que diuen que són els seus representants;
- d) i que, denfront el desempar i buit interior que l'home perdut en la ciutat secular sent en el seu nucli radical més íntim, busquéssim un camí dubtós en la còmoda fugida de la tasca secular, quedant-nos amb els famosos «temps forts» i «llocs de desert», els quals ja no serien altra cosa que «refugis del guerrer» que sent que la lluita quotidiana se li fa insuportable, i que únicament busca trobar justificacions per tal de renunciar-hi.

Tot el que acabem de dir ha estat formulat deliberadament en forma condicional. Seria injust definir -dogmatitzant- que totes les formes de renovació religiosa siguin afectades per vicis de plantejament del gènere insinuat. Ningú no està capacitat per a jutjar sense més ni més aquestes o aquelles conductes concretes. I tampoc no hi ha cap dubte de l'autenticitat de moltes actituds religioses i orants procedents de l'acció de l'Esperit, que mai no deixa de fer-se sentir i de moure'ns.

Però sí que hem de proclamar seriosament que el perill d'extraviar els nostres camins existeix, i que de forma inconscient, podem tornar a trobar-nos en el passat que ens perdé. La religiositat que ens cal recuperar és l'autèntica religió de l'únic Déu vivent i veritable, en obediència de fe i de servei, i no el tribut que paguem als ídols dels nostres sentiments i dels nostres desitjos.

La nostra oposició al secularisme positivista i pragmàtic no ha de ser la fugida del món, sinó una responsable i joiosa acollida de la nostra tasca en el món, que Déu ha posat a les nostres mans perquè li donem sentit i perquè visquem tots en ell com a germans i fills seus. Hem de donar culte a Déu, però de la manera que Ell vol: en justícia i veritat; no amb aquella ofrena fàcil d'allò que a nosaltres ens complau de presentar.

En una paraula: no caiguem en la trampa de prendre el nom de Déu en va i d'adorar els ídols de les nostres conveniències i dels nostres sentiments, perquè entrarem novament en una religiositat alienada i alienant.

Si l'home pretén cercar Déu merament des de sí mateix, des de les seves pròpies anticipacions i esquemes d'ordre religiós, filosòfic o social, difícilment superarà la corrosiva crítica de Feuerbach als déus, segons el qual no són altra cosa que projeccions a l'infinit dels desitjos i anticipacions dels homes. I encara menys superarà la crítica de Pau contra la impuresa de la religiositat humana: perquè la religió també pot degradar-se en forma de «concupiscència de seguretat» i afany d'autoafirmació o justificació pròpies.

A Déu, se l'ha de *buscar des d'una postura receptiva* i oberta a acollir-lo tal com se'ns manifesta, *baldament depassi totes les nostres anticipacions i desitjos immediats*. Perquè sí Déu és Déu, serà molt més que tot allò que nosaltres, els homes, poguem concebre'n o anticipar-ne.

Aquest és el moll autèntic de la teologia bíblico-cristiana, com a paraula sobre un Déu que s'autorevela gratuïtament als homes i els fa promeses que sobrepassen tot allò que ells podrien esperar, que els interpel·la a sortir constantment de si mateixos i de les seves petites seguretats, oferint-los de superar els propis límits amb la perspectiva d'arribar a ser fills de Déu i de poder participar, a través d'una inimaginable Comunió, amb la mateixa vida divina.

Lluny de ser una projecció retallada de les aspiracions humanes, el Déu cristià és el Déu que sempre salva l'home del seu tancament sobre si mateix i sobre els seus interessos, obrint-lo a una perspectiva gratuïta i inesperada de comunió amb Ell, mitjançant la creació d'una família de germans. És per això que, enfront del «malestar de la cultura» detectat per S. Freud i pels hereus de la modernitat, la religió pura i immaculada no pot assimilar-se de cap manera a una espècie de «benestar en la incultura»*.

El Déu de la tradició bíblico-cristiana se'ns presenta com a Creador lliure del món i dels homes, als quals a més a més, configura a la «Seva imatge»: lliures i responsables per organitzar la seva vida amb sentit en fer ús de les coses i en la convivència mundana.

És un Déu que vol el bé de tots els homes, aconseguit en l'exercici de la seva llibertat, que Ell respecta. És en aquest sentit que ofereix -no imposa- un «pacte» o «Aliança» amb els homes que han de consti- tuir «el seu poble».

És un Déu que, d'aquesta manera, es fa solidari amb els homes i que per això es constitueix en protector especial dels febles –“l'orfe, la vídua, l'estranger”–, enfront dels abusos dels poderosos.

Encara que la seva protecció inicialment sembli que es restringeix a un reduït “poble escollit”, aviat es reconeixerà que el Déu Creador de tots els homes estén, per això mateix, la seva protecció a tots els homes, i que l'elecció bíblica és sempre elecció per a una missió de servei:

* * La paraula “cultura”, en aquest cas, té el significat típic de les llengües anglogermàniques: difereix de les seves connotacions catalanes més immediates per a significar «civilitat», «civilització», «convivència», «construcció» i «conreu» de la comunitat humana, etc.

el localisme inicial israelita era intrínsecament cridat a superar-se en universalisme, cosa que intuiran molt aviat els més antics profetes d'Israel.

2. LA SACRALITAT EN LLOC DE UHOME I DEL POBRE?

a) EL SIGNIFICAT DE L'ENCARNACIÓ CRISTIANA

La solidaritat de Déu amb tots els homes té la seva manifestació màxima en Jesús de Natzareth, que és cregut com a presència de Déu en aquesta història i en una vida humana. En la persona i la vida de Jesús, Déu renova i aconpleix el seu antic Pacte amb la humanitat, i realitza una ofrena suprema de comunicació a tots els homes.

Jesús, home com nosaltres, Fill propi i unigènit de Déu, ens revela Déu com a Senyor de tot i Pare de tots. I, en ensenyar-nos a invocar Déu com a Pare -no per dret propi, sinó per do del seu Esperit-, ens fa clamar també «que vingui el seu Regne», que és el Regne d'una fraternitat real i efectiva.

Aquesta fraternitat no pot excloure ningú, ja que tots els homes, per aquest do de l'Esperit, som igualment cridats a ser fills de Déu. És per això que la predicació de Jesús proclama una «bona notícia per als pobres» i afligits, en la qual ells són objecte de «benaurança» (1) perquè seran els més directament beneficiaris de l'única Llei que Déu vol fer prevaler: la Llei de la fraternitat; en la filiació sota l'únic Senyor i Pare de tots. Jesús rescata així l'antiga noció del Regne de Déu, que ja havia definit el salmista, i la declara íntimament lligada a la seva persona: El Senyor fa justícia als oprimits, dóna pa als famolencs. El Senyor allibera els captius, obre els ulls al cecs. El Senyor redreça els abatuts. El Senyor estima els justos. El Senyor acull els pelegrins, alimenta l'orfe i la vídua i desvia el camí dels impius: El Senyor regna eternament... (Sal. 145, 10)

Per Jesús, no hi ha accés possible al Pare fora de la dedicació i del compromís amb aquest Regne de la fraternitat en què cada home s'aproxima al necessitat i s'hi agermana, en lloc de passar de llarg davant els caiguts a la cuneta de la història (2). Tampoc no es fa possible la manifestació de Déu a la història fora d'aquest intent de ser «misericordiós com el Pare», per tal que els homes «vegin les vostres bones obres i alabin el vostre Pare del cel» (3).

Qualsevol recerca de Déu al marge d'aquesta llei suprema del Regne, acaba en un Déu fals. I per això fou Jesús el primer a complir, amb un lliurament total, aquest programa del Regne i a invitar-nos a seguir-lo i a imitar-lo. Ell no va fer distinció de persones, ni confirmà, en els seus privilegis marginadors, els poderosos -d'índole social, religiosa o política-. Acollí els pobres, els malalts i els marginats. Proclamà que, en aquesta mateixa acollida, s'acostava Déu als homes. I per això no temé d'enfrontar-se amb els qui posaven el compliment dels preceptes rituals o legals per damunt del servei de la humanitat i de la caritat: «el dissabte ha estat fet a favor de l'home i no l'home a favor del dissabte»; «misericòrdia vull i no pas sacrifici»... (4),

I per això i en suprema manifestació de la solidaritat de Déu amb els homes, fou conduït a afrontar la mort en creu, a mans dels qui preferien el ritualisme o el legalisme, i la idea d'un Déu emparador dels seus privilegis, que les experiències de la fraternitat. Però el Pare el va ressuscitar, com a prova suprema que Jesús era de Déu i estava amb Déu, i que Déu no estava amb els seus suposats representants religiosos, que no tenien sensibilitat suficient per a poder comprendre el cor del Déu Pare, l'únic desig del qual és “recuperar el que s'havia perdut” (5) a causa dels egoïsmes pecaminosos de l'home.

Aquesta és la nostra fe cristiana. I si és cert el que acabem de dir, els cristians haurem de proclamar que el fet de confessar amb els llavis una «divinitat de Jesús» de forma merament verbal, no és una garantia de salvació per a ningú (i menys encara si es pretén d'esgrimir aquesta confessió en contra d'aquells que intenten correspondre amb fe a la dignitat divina dels pobres). En el cristianisme hi ha quelcom encara més important que la mateixa divinitat de Jesús, a saber: la divinitat *de Déu*, que és la que fa que únicament pugui ser Fill de Déu,

Unigènit i Estimat del Pare (6), Aquell, la manera de viure del qual, el duqué a ser eliminat pels poders polítics del seu temps, i «comptat entre els malfactors» per les autoritats religioses del seu poble. (7).

Pensem que la inevitable brevetat d'aquest resum de la nostra fe no traeix el sentit fonamental de l'autorrevelació de Déu en Jesucrist, que no és altre que aquest: Déu és Pare dels homes, per això és tot solidaritat, tot compassió, tot fidelitat, tot cor sol.lícit envers els homes. La seva Voluntat sobre nosaltres és que ens estimem com Ell mateix ens ha estimat, amb amor efectiu, total, gratuït i incondicional, i així serem fills bons del Pare, «que fa sortir el sol sobre bons i dolents í fa ploure sobre justos í injustos» (8). La glòria de Déu, per tant, no rau en el fet que l'home l'esmenti i li doni culte, sinó que la glòria de Déu és la vida dels homes, és el reconeixement de Déu en la seva paternitat sol.lícita, fins que arribi a la visió i a la plena comunicació amb Ell. Això és el que podem dir, fent al.lusió a una coneguda fórmula l'autor de la qual és del segle II de la nostra era.

I aquesta glòria de Déu hem de cercar-la incoativament ja «en aquesta terra, com es fa en el cel. De tal manera que si Déu ha volgut apropar-se plenament als homes en la carn humana del seu Fill, Recapitulador universal, ressonen ara, sobre tots els intents espiritualistes, les mateixes paraules que un dia escoltaren els deixebles de Jesús: «què hi feu aquí, parats, mirant el cel?» (9). És en aquesta terra que encara no hi ha el seu Regne i on la seva Voluntat no es compleix, on Déu vol ser trobat per nosaltres.

b) LA VOLUNTAT DE DÉU, ÚNICA VERTICALITAT POSSIBLE

Tot el que acabem de dir ens marca un camí inequívoc de resposta a la pregunta que ha anat dirigint les reflexions d'aquest Manifest. Com hem de cercar Déu? No en l'espiritualisme, sinó en l'Esperit Sant. A Déu, se'l troba «humanitzat en Jesucrist, fet en Ell solidari amb nosaltres i germà nostre, i interpel.lant-nos a la solidaritat i a la fraternitat. Les Fonts cristianes (a desgrat de les freqüents ensopegades i infidelitats del cristianisme històric) deixen ben clar que no pot haver-hi cap altre lloc on es pugui trobar Déu ni cap altre criteri per poder-lo reconèixer i distingir dels ídols que podríem construir-nos: «tot allò que féreu a un dels meus germans més petits, a mi m'ho féreu». «Qui no estima el seu germà que veu, no pot estimar Déu, que no veu». «La religió pura i immaculada és aquesta: ajudar els orfes i les vídues en la seva tribulació, guardar-se a sí mateix incontaminat del món». (10).

Com hem de cercar Déu? Quan el Déu bíblic revela el Seu amor a l'home, no demana, a canvi, immediatament, que l'home l'estimi al seu torn (en realitat, quin amor podria donar l'home a Déu, que fos digne d'Ell?), sinó que l'home estimi el seu germà. En el cristianisme, l'amor al proïsme, i la justícia que treballa per fer-lo realitat, no són un simple manament moral, sinó una realitat teològica: «estimeu-vos els uns als altres tal com Jo us he estimat». «Si Déu ens ha estimat així, també nosaltres hem d'estimar-nos mútuament» (11). Quan Jahvè dirigeix un «cant d'amor a la seva vinya», quan li planta (ceps i *en té cura* perquè doni fruits, els raïms que espera d'ella no són oracions i ritus, sinó «justícia i dret»; i els «agrossos que la vinya produeix són assassinats i crits de dolor» (12).

Com hem de cercar Déu? Resant, efectivament, Pare *nostre*, de tots els homes, sense pretendre de trobar un Déu exclusivament «meu», i sabent que aquesta oració tradueix una actitud fraterna per la qual el pa tampoc no és «meu» solament, sinó *pa nostre*. Com podem trobar Déu? Creient que aquest «nostre» de la fraternitat vincula el Pare del cel amb el «pa» de la terra. I quan l'anomenem «meu», ni Déu és Pare, ni el seu Regne arriba, ni es compleix la Seva Voluntat a la terra com en el cel.

Com hem de cercar Déu? Buscant, efectivament, transcendència i verticalitat, però en el clam dels qui sofreixen i dels oprimits, i no en els déus a la imatge i semblança de l'anhel humà. «Nosaltres sabem que hem passat de la mort a la vida... perquè estimem els germans.» (13) Mentre que els espiritualismes sempre acaben buscant Déu on ells volen i no on Ell espera de ser trobat. Per aquesta raó (i al marge de les seves intencions veritables), han fet sempre un gran mal a l'Església, privant-la de la seva fidelitat, davant de Déu, i de la seva credibilitat davant dels homes.

Com hem de cercar Déu? Ja fa molts anys que un Pare de l'Església responia a la pregunta que ens acabem de formular:

Es de veres que vols honrar el cos de Crist? No consentis que vagi despullat. No l'honreu amb sedes dins l'Església mentre deixeu que a fora es mori de fred i de nuesa... En el darrer sopar, ni la taula era de plata, ni tampoc el calze en què el Senyor va donar-se als seus deixebles... El sagrament no necessita mantells preciosos, sinó cors purs; els pobres, en canvi, sí que necessiten moltes atencions. Aprenquem, doncs, a sentir assenyadament i a honrar Crist *com Ell desitja ser honrat*: perquè per aquell a qui servim, el servei és el que ell mateix vol, i no el que nosaltres ens imaginem. I així, Pere s'imaginava que honorava el Senyor en no consentir que Ell li rentés els peus, però això no era honra, sinó ben al contrari.

Rendeix, doncs, l'honor que Ell mateix reclama, que és emprant la teva riquesa, en servei dels pobres. Perquè Déu no té necessitat de vasos d'or, sinó de cors d'or».

(St. JOAN CRISÒSTOM, Homilia 50 sobre St. Maten, n.º 3).

I aquesta mateixa resposta antiga la trobem actualitzada en les següents paraules d'un dels grans teòlegs del nostre segle:

Si jo falto a l'amor o falto a la justícia, m'aparto infal·liblement de Tu, Déu meu, i el meu culte no és més que idolatria. Per creure en Tu, he de creure en l'amor i en la justícia. Val mil vegades més creure en aquestes coses que pronunciar el teu nom. Fora d'elles, m'és impossible trobar-te, Però els qui les prenen per guia són en el camí que porta a Tu. (H. DE LUBAC).

És cert que la fraternitat, la justícia, la comunió i la simple convivència humana no són una empresa fàcil. En certs moments fins sembla que depassen les possibilitats dels homes, tant com el cel queda lluny de la terra. Pretendre d'aconseguir-les per un mateix seria, per tant, una empresa tan quimèrica com la de voler arribar fins al cel. Així i tot, l'espantosa situació antifraterna que caracteritza el nostre món actual -la infrahumanitat de tants desheretats i la inhumanitat d'uns pocs privilegiats- és massa cruel perquè poguem pensar que obeeix solament a la dificultat de ser empresa, i no a l'egoisme culpable per part dels homes. En una situació com aquesta, i per utòpica que ens sembli la plenitud final, sempre són ja possibles infinitat de passos concrets en direcció a la meta: vers una major fraternitat i una major justícia. Però per a aquesta empresa, el cristià ha de demanar incessantment que «l'Amor de Déu sigui vessat en els nostres cors pel do del Seu Esperit Sant» (14), perquè siguem capaços d'estimar els homes amb el mateix amor amb que Déu ens estima. Aquest és el veritable sentit de tota oració cristiana.

3. CONCLUSIÓ: NI SECULARISME REDUCTOR NI FALSIFICACIÓ ESPIRITUALISTA

La identitat cristiana es veu seriosament amenaçada si, davant el desafiament de la secularitat moderna, es reacciona únicament amb intents de «retorn a la sacralització». La primera cosa que ens hauríem de preguntar és: què podem considerar realment sagrat en una òptica cristiana?

I la resposta no ofereix gaires dubtes: pel Déu que ens ha mostrat la Seva Solidaritat amb els homes -especialment amb els febles i marginats- fins a donar-los la Vida, són més sagrats aquests homes que tots els actes religiosos i que tots els temps d'oració o els llocs, cerimònies i utensilis de culte.

No insinuem amb això que l'oració i adoració, el culte i la celebració no hagin de tenir el seu lloc, necessari i imprescindible, en la vida de fe individual i comunitària: els homes hem de viure la nostra fe amb formes exteriors, alimentar-la, expressar-la, comunicar-la i celebrar-la amb goig i devoció davant de Déu i en comunió amb els germans. Però ha de ser una fe en l'únic Déu autèntic, al Qual reconegui tal com és i honri com Ell desitja ser honrat: com a Senyor de tot i Pare de tots, en la vivència pràctica de la filiació en la fraternitat.

Els cristians, per tant, tan sols creiem efectivament en l'únic Déu, Pare de Jesucrist i Pare nostre, en la mesura en què ens comportem com a germans. Aquest és l'*únic* criteri per a discernir si el nostres actes d'adoració i de culte ens «relliguen» realment al Déu veritable, o no són altra cosa que una evasió alienant, opi religió de déus il·lusoris amb el qual ens droguem, autosatisfets... Creure és assumir la responsabilitat que Déu ens ha confiat de fer en aquest món nostre concret, un món en el qual Déu sigui efectivament reconegut com a Pare de tots, en el nostre comportament fratern.

És aquí on es pot percebre la part de veritat que hi ha en l'afirmació de la secularitat, i que en cristià és irrenunciable: que la nostra relació d'homes lliures i responsables davant de Déu es jugui *en el terreny d'aquest món*, en la tasca de donar a la nostra existència mundana el sentit que Déu-Pare vol que tingui, en l'esforç perquè vingui el Seu Regne i es compleixi la Seva Voluntat a la terra com en el cel. D'altra manera, oblidaríem la decisiva afirmació paulina segons la qual la fe es fa efectiva en la caritat (15), i podria succeir-nos que sentíssim de Déu el mateix reny que ens dirigia el profeta: «no continueu oferint-me en va les vostres oblacions, perquè el fum del vostre encens em resulta detestable... Apreneu a obrar el bé, busqueu la justícia, doneu els seus drets a l'oprimit» (16).

Però encara que l'autenticitat de la nostra fe es juga en el terreny intramundà, temporal i secular de la construcció d'una convivència fraterna, això tampoc no implica la reducció del Regne de Déu a les meres dimensions mundanes i sòcio-temporals. Aquí podem percebre la part de veritat que hi ha en les reaccions contra un secularisme extrem: el cristianisme no és una estratègia sòcio-política, sinó al contrari: ens descobreix la dimensió autènticament transcendent de l'home, la qual traspassa tota consideració exclusivament sòcio-política. Ens descobreix que l'home -tot home, tota vida humana- té un valor absolut perquè és objecte d'amor incondicional per part de Déu Pare. És per això que tot allò que s'opera en la temporalitat i en la humanitat «té un pes immens de glòria eterna» (17). I per això també deixà escrit St. Agustí: «que ningú no vagi dient que si no estima el seu germà ofèn només un home... però que contra Déu no vol pas pecar. Com no has de pecar contra Déu quan peques contra l'amor?» (In. Jo. 7,5). Aquesta densitat transcendent de l'amor és el mateix «pes de glòria eterna» a què feia referència St. Pau.

En conclusió, doncs, hem d'afirmar que si el cristianisme no és compatible amb el reduccionisme temporalista d'un secularisme a ultrança, tampoc no ho és -i menys encara- amb l'evasió espiritualista, que cerca refugi en una sacralització transcendent. Un cristià, menys que ningú, no ha d'ignorar aquelles paraules d'un antic profeta d'Israel: «Oh, home, el que has de fer i el que el Senyor reclama de tu és solament que practiquis la justícia, que estimis de veritat i amb tendresa, i que facis via humilment amb el teu Déu» (18).

No es pot fer via degudament amb Déu si no és practicant la justícia i estimant de veritat i amb tendresa. Però si algú, per gràcia de Déu, aconsegueix de practicar la justícia i estimar de veritat, amb misericòrdia, aquest de debò ja està caminant amb Déu, fins i tot encara que no ho sàpiga: Perquè «tothom qui estima coneix Déu i és de Déu» (19).

AL·LUSIONS BÍBLIQUES

- (1) Cf. Mt 11,5; Le 6,20. (2) CL Le 10,25 ss. (3) CL Le 6,36; Mt 5,16. (4) CL Me 2,27; Mt 9,13 i 12,17. (5) Mt 18,11; Le 19,10. (6) Cf. Mt 4,17. (7) Cf. Le 22,37. (8) Mt. 5,45. (9) Cf. Ac 1,11. (10) Mt 25,37 ss.; IJo 4,20; Jm 1,27. (11) CL Jo 15,12; IJo 4,11. (12) Cf. IS 5, 1-7. (13) IJo 3,14. (14) Cf. Rom 5,5. (15) Cf. Gàl 5,6. (16) Is 1,13.17. (17) 2 Cor 4,16. (18) Miq 6,S. (19) IJo 4,7.

© *Cristianisme i Justícia*, Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona
Telf: 93 317 23 38; Fax: 93 317 10 94; correu-e:
espinal@redestb.es; <http://www.fespinal.com>